

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Барановської Ірини Георгіївни

на дисертаційне дослідження **Чен Хань**

«Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

Світ культури, в якому існує людство, є складним і багатоманітним. Усвідомлюючи все світове культурне розмаїття варто вміти поважати рівноправне співіснування культур усіх народів. Ознакою сучасності є визнання за кожною національною культурою права на відстоювання власної самобутності, самостійне існування й розвиток, а також визнання тенденції її зближення з іншими культурами.

В умовах інтенсивного інформаційно-культурного розвитку суспільства стають актуальними питання підготовки вчителів мистецьких дисциплін, здатних спілкуватися в полікультурному середовищі, примножувати та зберігати музичні традиції свого народу, не втрачаючи їх автентичної унікальності та самобутності, а головне – здатних формувати національну культуру школярів. Означені завдання визначені у низці нормативних документах України («Національна доктрина розвитку освіти», «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки», «Стратегія національно-патріотичного виховання в системі освіти України»; «Концепція розвитку громадянської освіти в Україні», Концепції «Нова українська школа») та Китаю («Національна середньострокова та довгострокова програма реформ і розвитку освіти на 2010-2020», «Проект з розвитку і збереження багатої традиційної культури Китаю»).

Абсолютно справедливою є думка Чен Хань, що багатофункціональність діяльності вчителів музичного мистецтва викликає необхідність теоретико-методичного обґрунтування проблеми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості. Цілком закономірно, що здобувачка проявила глибокий інтерес до народно-пісенної творчості, як найціннішого духовного надбання та скарбу народу, ефективного засобу формування національної культури школярів. Народно-пісенна творчість – це культура народу, його святиня, реліквія, що створювалась протягом багатовікової історії. Через інтонаційні, структурні, семантичні особливості народна пісня передає автентичні знання про історію, традиції, побут народу. Невипадково у дисертаційній роботі народно-пісенна творчість визнана цінним педагогічним ресурсом формування національної культури школярів, що має унікальні жанрово-стилістичні, образно-символічні, комунікативно-дійові, етноментальні, поліхудожні властивості.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

На користь актуальності досліджуваної проблеми свідчить те, що представлене дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» і складає частину наукової теми «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музики та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (державний реєстраційний номер: 0114U007160).

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол № 2377/02 від 20.10.2017 р.).

3. Наукова новизна одержаних результатів

Найвагомішим науковим здобутком дисертаційної роботи Чен Хань є те, що вперше, на основі художньо-світоглядного, творчо-діяльнісного, етнопедагогічного та методико-праксиологічного підходів, розроблено та експериментально перевірено ефективність методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості.

До змісту теорії мистецької освіти авторкою введено та розроблено компонентну структуру поняття: «підготовленість майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості», що є здатністю опрацьовувати та творчо застосовувати жанрово-стилістичні, образно-символічні, комунікативно-дійові, етноментальні, поліхудожні властивості народно-пісенної творчості, як ресурсу формування національної культури школярів у різних формах музично-освітнього процесу.

Відповідно до науково-педагогічних підходів, дослідницею виокремлено принципи, педагогічні умови та методи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості. Перша педагогічна умова (наскрізна) – створення сприятливого психологічного клімату для усвідомлення власної причетності до здобутків національної культури. Друга – активізація пізнавального інтересу до народної пісні з метою пошуку інтегративних зав'язків між різними видами народної творчості в процесі формування національної культури школярів; третя – спонукання до емоційного переживання художнього образу народної пісні через стимули, що пробуджують індивідуальний світ образів; четверта – цілеспрямоване застосування інноваційних форм музично-просвітницької діяльності для залучення школярів до вивчення. У дослідженні розроблено критерії та показники, що оцінюють підготовленість майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості.

Авторкою уточнено організаційні форми та засоби підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до застосування народно-пісенної творчості у процесі формування національної культури школярів; сутність понять

«культура особистості», «національна культура особистості» (у контексті музично-педагогічної освіти).

4. Практичне значення результатів дослідження

Результати дисертаційного дослідження, на наш погляд, мають наукове та практичне значення, оскільки елементи розробленої методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості, пропонувані критерії, показники та методи діагностики можуть бути застосовані під час оцінювання освітньо-професійних компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва у результаті вивчення обов'язкових дисциплін: «Історія української культури», «Історія української музики», «Теорія і методика музичного освіти», «Виробнича (педагогічна) практика в молодшій та основній школі та у процесі вивчення елективних курсів за вибором: «Інноваційні засади викладання музичного мистецтва в сучасній школі», «Музичний фольклор», «Міжкультурна освіта», «Інноваційний аспект використання українського фольклору в роботі з сучасними школярами».

Матеріали дисертації можуть бути використані у системі неперервної освіти на курсах підвищення кваліфікації вчителів, підготовки здобувачів педагогічних коледжів, факультетів мистецтв. Запропонований у дисертації теоретичний матеріал та методичний інструментарій може бути використаний у дитячих мистецьких школах, на заняттях фольклорного ансамблю, гуртках народного вокалу.

Узагальнені у дисертації теоретичні та методичні положення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до застосування народно-пісенної творчості у роботі зі школярами можуть бути використані в наукових дослідженнях здобувачів другого (магістерського) рівня та викладачів педагогічних коледжів і університетів.

5. Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 13 одноосібних публікаціях автора, 3 з яких надруковано у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному журналі, 8 – у китайських виданнях (китайською мовою); 1 посібник (у співавторстві), видано у Китаї, 5 публікацій апробаційного характеру. Спрямованість міжнародних наукових конференцій, де відбулась апробація дисертаційного дослідження, характер статей здобувача, в яких відображено основні наукові положення дисертації та результати проведених досліджень, повною мірою розкривають дослідницьку проблему. Кількість публікацій, обсяг, повнота висвітлення змісту та результатів дисертаційного дослідження відповідає встановленим вимогам.

Загалом вважаємо, що матеріали дослідження пройшли належну апробацію. Дисертація є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

6. Ступінь обґрунтованості наукових положень

Ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження Мен Хань дає підстави відзначити методологічну та теоретичну обґрунтованість вихідних

позицій дисертації, глибокий аналіз понять за темою дисертації, вираженість концептуальних засад роботи. Хід та результати дослідження послідовно та логічно розгортаються від системного аналізу теоретичних положень до висвітлення підсумків впровадження методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості.

В анотації до дисертації автором висвітлено результати теоретичного аналізу проблеми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості; представлено обґрунтування практичного розв'язання означеної проблеми; ключові слова.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, відображено науковий апарат, що сформульовано чітко та коректно. Відповідно до поставленої мети дослідження, що полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці, експериментальній перевірці та впровадженні методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості, визначено п'ять завдань, для розв'язання яких дослідницею доцільно обрано комплекс теоретичних, емпіричних і статистичних методів. Окреслено методологічну та теоретичну основу дослідження; схарактеризовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів дослідження; подано відомості про апробацію та впровадження основних положень дослідження, структуру та обсяг наукової роботи.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості» висвітлено результати розв'язання першого та другого завдань дослідження. Чен Хань, розкриваючи науковий феномен культури та сутність поняття «національна культура особистості» (п. 1.1.), здійснює аналіз поглядів вчених щодо осмислення світу культури як процесу розвитку людського суспільства в площині різних галузей наукового пізнання. На основі категоріального аналізу ключових понять «культура», «культура особистості», «національна культура» дисертантка визначає сутність підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості та розробляє його компонентну структуру з виокремленням їх функціональних елементів.

Позитивним здобутком вважаємо спробу Чен Хань здійснити в історичній ретроспективі порівняльний аналіз та узагальнити погляди українських та китайських дослідників на сутність та зміст ключових понять дослідження: «культура», «національна культура».

Заслуговує на схвальну оцінку розв'язання другого завдання дослідження – визначити зміст та компонентну структуру підготовленості майбутніх учителів до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості. «Підготовленість майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості» в роботі інтерпретовано як здатність опрацьовувати та творчо застосовувати жанрово-стилістичні, образно-символічні, комунікативно-дійові,

етноментальні, поліхудожні властивості народно-пісенної творчості як ресурсу формування національної культури школярів у різних формах музично-освітнього процесу. Відповідно до сутнісних ознак підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості, Чен Хань обґрунтовано компонентну структуру підготовленості, яка складається з мотиваційно-ідентифікаційного, художньо-операційного, емоційно-ціннісного, творчо-методичного компонентів. До кожного з компонентів було обрано по три відповідні елементи підготовленості. Вдалим рішенням авторки вважаємо введення наскрізного елементу – когнітивної (пізнавальної) установки, як такої, що супроводжує кожен компонент структури і обумовлює позитивний результат підготовки – підготовленість майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів.

Наукову цінність представляють матеріали, розміщені у другому розділі роботи, щодо методології та методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів на засадах народно-пісенної творчості, що є третім завданням дослідження. Так, базисом для розробки методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів Чен Хань обрала поліпарадигмальну стратегію (п.2.1.). Гуманістична, естетична та культурологічна парадигми стали підґрунтям для визначення концептуально-методологічних підходів (художньо-світоглядного, творчодіяльнісного, етнопедagogічного, методико-праксеологічного) та відповідних до кожного принципів (особистісно-сміслового ставлення до збереження національної культури, інтеріоризації досвіду опанування образною семантикою народних пісень, культуровідповідності художньо-творчої діяльності, інноваційної спрямованості методичної підготовки), що стали методологічною основою для визначення педагогічних умов та вибору методів.

Дійсно вартісним є детальне обґрунтування педагогічних умов (п.2.2.): створення в колективі сприятливого психологічного клімату, що дасть можливість усвідомлювати національні цінності та свою роль у їх збереженні; активізація пізнавального інтересу до народної пісні з метою пошуку інтегративних зв'язків між різними видами народної творчості в процесі формування національної культури школярів; спонукання до емоційного переживання художнього образу народної пісні через стимули, що пробуджують індивідуальний світ образів; цілеспрямоване застосування інноваційних форм і методів музично-просвітницької діяльності майбутнього вчителя для залучення школярів до народно-пісенної творчості, що склали основу методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів. Авторською знахідкою вважаємо розробку методичного супроводу зазначених педагогічних умов, вибір комплексу методів, таких як: емоційно-ціннісного впливу, ціннісної інтерпретації образного змісту народної пісні; музично-інтонаційного та художньо-словесного вираження, театралізації та сюжетно-рольової музичної творчості; асоціативних зв'язків між художнім змістом народної пісні та життєвим досвідом; катарсичного сприймання музичного твору; умовного

перекладу; емоційного занурення; емоційно-семантичного резонансу; зіткнення суджень, експресивно-педагогічного впливу, модифікації тощо

Логічним завершенням дисертації є третій експериментальний розділ, де Чен Хань представлено результати четвертого та п'ятого завдань дослідження, а саме: обґрунтовано критерії, показники (табл. 3.1.), засоби діагностики рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів (п.3.1.) та висвітлено перебіг та результат експериментальної перевірки ефективності авторської поетапної методики (п.3.2.).

Коректне застосування дисертанткою емпіричних методів дослідження дозволило узагальнити отримані результати та виявити, відповідно до визначених критеріїв та показників, три рівні підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів: низький (індиферентний), середній (репродуктивний), високий (продуктивний).

Відмітимо детальність висвітлення у дисертації результатів першого (мотиваційно-регулятивного) та другого (художньо-змістового) етапів формувального експерименту, що свідчить про добре сплановану організацію і послідовність проведеної практичної роботи. На користь актуальності розробленої методики вказує те, що завдання до кожного з етапів методики були розроблені відповідно до набору дескрипторів, визначених Національною рамкою кваліфікацій та практична спрямованість методики. Заслуговує на схвалення представлений Чен Хань діагностичний матеріал, розроблений відповідно і для здобувачів з України, і для китайських студентів. Так, респонденти брали участь у лекціях-дискусіях, майстер-класах, художньо-творчих та культурно-просвітницьких проектах, виконували різноманітні диференційовані завдання на визначення культурної цінності зразків народно-пісенної творчості, розроблені на матеріалах різножанрових українських (календарно-обрядових) та китайських народних пісень (пісні-човнів-драконів Гуйлінь, пісні Асеан провінції Гуансі, тощо),

Експеримент засвідчив позитивну динаміку у формуванні рівнів підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів, довів ефективність авторської поетапної методики. Достовірність отриманих результатів підтверджено за допомогою статистичних методів.

Висновки до розділів, загальні висновки дисертаційного дослідження є послідовними і обґрунтованими та свідчать про досягнення поставленої мети та виконання намічених завдань.

7. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Дисертаційна робота добре структурована і складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, списку використаних джерел. За структурою та змістом робота відповідає діючим нормативним документам. Стиль викладу в ній наукових положень, матеріалів досліджень, висновків зрозумілий та доступний для сприйняття.

Ознайомлення з текстом дисертації Чен Хань дає підстави стверджувати, що дана наукова робота є цілісною, самостійною, завершеною працею, що пройшла належну апробацію та відповідає вимогам, що ставлять МОН України.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи результати, представленої Чен Хань дисертаційної роботи, хочемо висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. У розв'язанні першого завдання дослідження – розкрити феномен культури та сутність поняття «національна культура особистості» у контексті культурно-просвітницького впливу музично-педагогічної освіти (п. 1.1.) дослідниця, без сумніву, здійснила ґрунтовний та багатоаспектний аналіз ключових понять дослідження. Разом з тим, у процесі опанування наукового дискурсу щодо феноменів «культура особистості», «національна культура», «національна культура особистості» простежується певна фрагментарність у викладені матеріалу. Вважаємо, що підрозділ 1.1. виглядав би більш досконало, якби автор чітко виокремила головні аспекти (комунікативний, мистецтвознавчий, тощо) для визначення сутності та змісту понять «національна культура особистості» та «національна культура школяра», з відповідним послідовним аналізом задля уникнення розпорошеності у викладені матеріалу.

2. На сторінках дисертації (п.1.1.) Чен Хань справедливо визначає мистецтво та його творців «ретранслятором національної культури». Хотілося б бачити в роботі більше аналітичного матеріалу, який би розкривав особливості художнього синтезу образної семантики та музичної мови народно-пісенної творчості, його синкретичний вплив на формування національної культури школярів.

3. Бажано уточнити, як враховувалася специфіка освітньої програми підготовки бакалаврів музичного мистецтва. Чи брали участь в експерименті лише студенти освітньо-професійної програми Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціальності 014 Середня освіта, чи також студенти спеціальності 025 Музичне мистецтво. Цікавим було почути результати порівнянь, якщо задіяні були здобувачі обох спеціальностей.

4. У Розділі 3 п.3.2. дослідниця презентує перебіг впровадження авторської поетапної методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості. Схвалення заслуговує відповідність завдань кожного етапу методики визначеному Національною рамкою кваліфікацій набору дескрипторів, ретельний вибір методів та форм музично-просвітницької діяльності. Однак, перебіг третього (інноваційно-дільнісного) етапу методики на сторінках дисертації висвітлений досить поверхово.

5. Безсумнівну позитивним є науковий доробок дисертантки – наукові праці, що видані українською, російською, китайською та англійською мовами, де автор висвітлює результати дисертаційного дослідження. Чен Хань є співавтором підручника «Основи теорії вокалу» (2018). Бажано було б перекласти його на українську мову та видати методичні рекомендації для українських та китайських здобувачів.

6. Робота не позбавлена стилістичних та орфографічних помилок.

Однак зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

9. Загальний висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертаційної роботи, обґрунтованість, достовірність, теоретичну та практичну значущість отриманих результатів, вважаємо, що дисертація Чен Хань «Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування національної культури школярів засобами народно-пісенної творчості» є самостійною, ґрунтовною, завершеною науковою роботою, що відповідає вимогам 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019) та Порядку проведення експерименту з присудженням доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167. Її автор, Чен Хань, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

І.Г. Барановська